

Қазақстан Республикасының Білім және ғылым министрлігі
Министерство образования и науки Республики Казахстан

Әл-Фараби атындағы Қазақ ұлттық университеті
Казахский национальный университет им. аль-Фараби

**«ФИЛОЛОГИЯ МЕН ШЕТ ТІЛДЕРІН ОҚЫТУ ӘДІСТЕМЕСІНІҢ ӨЗЕКТІ
МӘСЕЛЕЛЕРІ: ТЕОРИЯ ЖӘНЕ ПРАКТИКА»**

атты атты II Халықаралық оқу-әдістемелік
конференциясының материалдар жинағы
29 қаңтар, 2016

Сборник материалов
II Международной конференции
**«АКТУАЛЬНЫЕ ВОПРОСЫ ФИЛОЛОГИИ И МЕТОДИКИ
ПРЕПОДАВАНИЯ ИНОСТРАННЫХ ЯЗЫКОВ: ТЕОРИЯ И ПРАКТИКА»**

29 января, 2016

Collected articles of
II International Educational-Methodical Conference
**«TOPICAL ISSUES OF PHILOLOGY AND METHODS OF FOREIGN
LANGUAGE TEACHING: THEORY AND PRACTICE»**

29 January, 2016

Алматы, 2016

«АУДАРМА ІСІ» МАМАНДЫҒЫ БОЙЫНША БІЛІМ БЕРУ БАҒДАРЛАМАСЫН
ҚҰРАСТЫРУ МӘСЕЛЕСІ

Сейтметова Ж.Р., Жиекбаева А.Б.

Казахский национальный университет аль-Фараби

Статья посвящена сравнительному анализу образовательной программы по специальности «Переводческое дело» в КазНУ им.аль-Фараби с аналогичными программами ряда зарубежных вузов. Выявляется различие рядаспециальных предметов, изучение которых в современный периодстановится необходимым для формирования профессионального специалиста-переводчика.

Ключевые слова: перевод, устный перевод, письменный перевод, учебные программы

J.Seitmetova, A.Zhiyekbaeva.«The structure of the educational program on a specialty "Translation Studies".The article is devoted to the comparative analysis of the educational program on a specialty "Translation Studies" in the Kazakh National University with similar programs of some foreign universities. Revealed the difference in the number of special items, the study of which in modern times it becomes necessary to form a professional specialist-translator.

Key words: Translation, Interpreting, liaison interpreting, training programs

Сейтметова Ж.Р., Жиекбаева А.Б «Аударма ісі» мамандығы бойынша білім беру бағдарламасын құрастыру мәселесі». Мақала әл-Фараби атындағы ҚазҰУ-гі «Аударма ісі» мамандығының білім беру бағдарламасы мен бірнеше шетелдік ЖОО-ғы ұқсас бағдарламаларын салыстырмалы талдауға арналады. Қазіргі таңда кәсіби аудармашыны қалыптастыруда оқытуды қажет ететін арнайы пәндердің қатары анықталады.

Кілт сөздер: аударма, ауызша аударма, жазбаша аударма, оқу бағдарламасы

Білім саласындағы маңызды реформалардың жүзеге асуы, Қазақстанның әлемдік білім кеңістігіне кезең-кезеңімен кіруі және оқытудағы приоритеттердің өзгеруі заманауи кезеңмен байланысты. Студент оқу үдерісінің кіндігіне айналып, ал оқытушы студентті бақылай отырып,оның оқуына, өздігінен дамуына және жетілуіне жағдай жасау арқылы көмек көрсетеді. Студентке бағытталған оқытудың бұл түрі студенткеоқуы үшін жауапкершілікті өз мойнына жүктейді. Оқытушы білім беру барысында оқыту бағдарламасына маңызды өзгерістер енгізіп, студенттің жаңа түсінігін қалыптастыруда өз күшін салады. Бұл өзгерістер әлем бойынша білім беру тәсілдемелерін қайта ойластыру негізінде болып жатыр. Яғни, методологиялық негізді құрайтын педагогикалық жүйені ізгілендіру принципі, оқу үдерісінің центрін оқытушыдан студентке алмастыру, белсенді ортада оқыту және оқытушының атқаратын ролін өзгерту тұстары болып табылады. Оқытушы білімнің көзі мен бақылаушы ретінде оқытушы-модератор, тьютор, координатор, жетекші, менеджер қызметтерін атқарады. Бірлесе отырып оқыту, кооперативті оқыту, жеке тұлғаға бағытталған әдіс, коммуникативтік-іскерлік оқыту әдісі, проблемалық оқыту, жобалық оқыту әдістерін пайдалану арқылы оқыту және т.б. студенттің жеке білім алу траекториясын таңдауына мүмкіндік береді.

Мәдениаралық қатынастардыңқазіргіжағдайында, әртүрлі мемлекеттердің саяси, экономикалық ынтымақтастығына байланысты ауызша және жазбаша аударма жасайтын білікті мамандарды дайындауға жоғары талаптар қойылады. Тілралық және мәдениетаралық делдалдықты қамтамасыз ететін білікті мамандарға деген қоғамның қажеттілігінің артуы аудармашыға деген жаңа талаптарды қалыптастырды. ЖОО-ның білім беру бағдарламасының аясында маманды дайындау – оқыту кезінде барлық жағын қамтуға тырысатын үрдіс болып табылады. Яғни, аз уақыт аралығында студентке ең қажетті, өзекті нәрселерді беру және теория мен тәжірибенің ара-қатынасын көрсете отырып, кәсіби құзыреттерін жетілдіру. Қазіргі заманғы білім беру саласында зияткерлік пен кәсіпқойлық айқын көрінетін сипатқа ие болуда. Оқу бағдарламалары жаңарумен қатар, ғылым, жаңа технологиялар мен қоғамның өзара әрекеттесуінің әртүрлі аспектілері қамтылатын пәнаралық курстар жасалуда және т.б. Әлбетте, жоғарғы деңгейлі білім мен кәсіпқойлық білім ағынына жылдам әрекет жасауға, білікті талдау жасап, ұтымды мерзімде дұрыс шешім табуға мүмкіндік туғызады. Еңбек нарығының талаптарына сай ЖОО-дағы кәсіптік бағдарлану және оны тәжірибемен ұштастыру, оқытудың мазмұны мен мақсаттарын нақтылау, берілетін білімді экономиканың тәжірибелік қажеттілігіне жақындату – білім беру саласындағы қажетті элементтер болып табылады.

Маманның өзгеріп отыратын талаптарға қарай жылдам бейімделуі үшін және оның үздіксіз кәсіби дамуына мүмкіндік болатындай біліктіліккекемді болуы керек. Осы себепті және Қазақстанның Таяу Шығыс және Оңтүстік Азия елдері, Қытай, Үндістан, Түркиямен кеңейіпкеле жатқан байланыстарын ескере отырып, әл-Фараби атындағы ҚазҰУ-дің шығыстану факультетінде аударманы

оқытудың дидактикалық базасы жетілдірілуде, шығыс тілінен аударатын кәсіби мамандарды дайындауға бағытталған жаңа да тиімді дидактикалық әдістер мен тәсілдерді іздеу жұмысы атқарылуда. Оқыту мақсаты аудармашыны дайындаудың ортақ мүдделерімен толықтай ұштасады және студенттерде факультет түлегінің классификациялық мінездемесін белгілейтін кәсіби сөйлеу қызметінің нақты түрлерін жүзеге асыруға қажетті тілдік дағдыларды қалыптастыруды қарастырады:

- ауызша және жазбаша аударма жасау;
- шығыс тіліндегі әртүрлі ақпарат дереккөздерін ақпараттық-аналитикалық талдау жұмысы (баспасөз, радио және телевидение, интернет, құжаттар, арнайы және анықтамалық әдебиет).

Сондай-ақ, соңғы оқу жылдарында бірыңғай нормалар мен өлшемдердің енуіне қарамастан, білім беру бағдарламаларын дайындау мәселесі мен аударманың теориясы мен практикасын оқытудың отандық және шетелдік мектептерінің шеңберінде ауызша, жазбаша аудармашы дайындауда айтарлықтай ерекшеліктерді байқауға болады.

Шығыстану факультеті мен шетелдік жоғары оқу орындарында «Аударма ісі» мамандығы бойынша білім беру бағдарламасын дайындау тұжырымдамаларын талдай келе, арасындағы айырмашылықтар төмендегідей факторларға байланысты орын алғанын айтуға болады:

- жоғары білім беру жүйесінің қалыптасқан дәстүрі;
- ауызша және жазбаша аударманы оқытудың дидактикалық-әдістемелік базасы;
- аударма қызметі нарығының инфрақұрылымының даму деңгейі.

ТМД елдерінде, соның ішінде Қазақстанда, оқыту тәсілдемесі жеке бастық сипатқа ие: оқытушы мен студенттің арасында тұрақты, көбінесе эмоциялық, байланыс бар. Бұл байланыстың негізінде оқытушы әдетте студент аударма барысында жасайтын қателерді айқындайды және оларды жібермеу жолдарын түсіндіреді. Қазақстандық жоғары оқу орындарында аударманы оқыту вариативтік іздеу әдісіне негізделеді, яғни бір мағынаны бірнеше тәсілдермен беру көзделеді. Аударма сабақтарында әртүрлі тақырыптық, типологиялық және функционалдық бағыттағы оқу материалдары қолданылады. Ал еуропалық аударма мектептерінде аударма практикасына қатысты оқулықтарды жазу мен оларды пайдаланудан бас тартып, өзекті мәтіндермен жұмыс істеуге ден қояды. Бұндай тәсілдеменің артықшылығын былайша айқындауға болады: біріншіден, аудармашылық құзыреттерді ғана қалыптастырып қоймайды, екіншіден, студенттің фондық білімін үздіксіз өзектендіреді.

Қазақстан мен батыс елдеріндегі аударма қызметі нарығының даму деңгейінің объективті айырмашылықтары бар. Батыс елдерінде жаңа бағыттарда маманданған аудармашыларға сұраныс жоғары. Атап айтсақ, сот аудармашысы, патенттер мен күрделі техникалық құжаттардың аудармашысы, коммуналдық аудармашы (медициналық мекемелерде, әлеуметтік қызмет көрсету мекемелерінде, полиция мен сотта аударма жасау), қоныс аударушылардың әлеуметтік дискурсында аудармашылық қызмет көрсету. Қазіргі кезде батыс елдеріне босқындардың ағылып келуіне байланысты олармен жұмыс жасайтын кейс-менеджерлердің жаңа аудармашылық қызметтері пайда болуда. Сондай-ақ, қазіргі замандағы жаһандану жағдайы мен геосаяси өзгерістерге байланысты Қазақстанда да жоғарыда аталған аудармашылық мамандықтары сұранысқа ие болатынын айту керек. Бұл өз кезегінде Қазақстандағы жоғары оқу орындарында, соның ішінде, әл-Фараби атындағы ҚазҰУ-де қазіргі «Аударма ісі» бойынша білім беру бағдарламаларын өзгерту мен жетілдіру керектігін талап ететіні анық.

Шетелдік жоғары білім беру орындарында аударманы оқыту жұмысы екі бағытта мамандандыруға негізделеді «ауызша аударма/ interpreting» және «жазбаша аударма/ translation». Шетелде абитуриент жоғары оқу орнына магистрлік бағдарламаға түсу үшін шет тілін еркін меңгеруі қажет (кем дегенде екі тіл), сондай-ақ тілі оқытылатын елде тіл ұстарту тәжірибесін өтуі міндетті. Шетелдік жоғары оқу орындарында аудармаға мамандану мерзімі оқытылатын теориялық пәндердің санына қарай 1 немесе 2 жылды құрайды.

Біздің университетте аудармашылық мамандандыруда «ауызша аудармашы» және «жазбаша аудармашы» деп бөлінбейді. Өйткені аударма қызметтерінің нарығындағы жағдай бұндай тар көлемді маманның тұрақты жұмыспен қамтамасыз етілетініне кепілдік бере алмайды. Осындай мамандарды болашақта жұмыспен қамтамасыз ету мүмкіндігін кеңейту үшін «Аударма ісі» мамандығының студенттеріне ауызша және жазбаша аударма қатар оқытылады. Ауызша аударманың күрделі түрлері бойынша қажетті білім мен дағдыларды үйретуге бөлінетін сағат санының жетіспеушілігі дидактикалық қиыншылықтарға әкеледі. Сағаттың аздығы студенттердің шығыс тілінен ауызша аударма жасау бойынша жоғары кәсіби біліктілікті толықтай меңгеруіне мүмкіндік бермейді.

Аударма ісі бойынша магистратурада шетелдік білім беру бағдарламаларын зерделеу барысында оқытылатын пәндер бойынша айырмашылықтарды байқадық. Байқағанымыз, бірқатар пәндер ҚазҰУ-нің шығыстану факультетінде оқытылады, ал бірқатары оқу бағдарламасында қарастырылмаған.

Сборник материалов II Международной конференции
«АКТУАЛЬНЫЕ ВОПРОСЫ ФИЛОЛОГИИ И МЕТОДИКИ ПРЕПОДАВАНИЯ
ИНОСТРАННЫХ ЯЗЫКОВ: ТЕОРИЯ И ПРАКТИКА»

Мысалы, Дублин (Ұлыбритания) университетінің «Аударма ісі» мамандығы бойынша магистратурасында міндетті модульге төмендегі пәндер енгізілген:

Аударма технологиясы (10 кредит); Аударма теориясы (10 кредит); *Компьютерлік терминология* (10 кредит); Зерттеу методологиясы (5 кредит);

Аталған пәндердің ішінде «*Компьютерлік терминология*» (10 кредит) деген пән біздің университетте арнайы оқытылмайды, бірақ араб және парсы тілін оқитын студенттер «Қазіргі араб/парсы терминологиясы» пәнінің аясында оқуы мүмкін; алайда «*Компьютерлік терминология*» арнайы пән басқа шығыс тілдерінде де оқытылса абзал болар еді.

Элективті модульдер 5 кредиттік пәндерді қамтиды: Экономикалық аударма; Ғылыми аударма; Техникалық аударма; *Аудиовизуалды аударма*. Соңғы көрсетілген пән

Ньюкасл университетінде (Ұлыбритания) **міндетті модуль** келесі пәндерді қамтиды:

Аударматану; *Жазбаша аударма*; *Синхронды аударма*; Ілеспе аударма; *Визуальды аударма*; Ауызша және жазбаша аудармадағы зерттеу әдістері;

Элективті модуль: *Шет тілінен ана тілге арнайы аудару*; *Ана тілінен шет тіліне арнайы аудару*; *Субтитр аудару*; Көркем аударма;

Аталмыш университетте ауызша аударманың әр түрі бөлек – бөлек оқытылады, жазбаша аударма арнайы оқытылады, сонымен қатар шет тіліне және ана тіліне аудару да екі түрлі пән ретінде оқытылады.

Жаңа оңтүстік Уэльс (Австралия) университеті магистратурада «Жазбаша аудармашы» (the Master of Translation) және «Ауызша аудармашы» (the Master of Interpreting) мамандықтарымен қатар «Ауызша және жазбаша аудармашы» (the Master of Translation and Interpreting) мамандығы бойынша оқытуды ұсынады.

Ауызша аудармашыларда мынадай пәндер оқыту қарастырылған: Келіссөздер аудармасы (liaison interpreting); Қысқартып жазуға сүйене ілеспе аударма жасау (Consecutive with note taking); *Парақтан аудару* (sight translation); *Конференц-аударма* (conference interpreting); Ауызша аударма практикумы (Interpreting Practicum);

Жазбаша аударма: БАҚ-ғы жазбаша аударма (Translation in the Media) немесе *Арнайы салалардағы жазбаша аударма* (Translation in Specialised Areas); *Дискурсты талдау* (Discourse Analysis); *Тіл құрылымы* (The Structure of Language);

Тіларалық және мәдениаралық қатынасты қамтамасыз ететін жоғары білікті мамандарға деген қоғамның қажеттілігінің артуы, қазіргі таңда аударма индустриясында қалыптасып келе жатқан бәсекелі ортаның жан-жақтылығы аудармашыға қойылатын жаңа талаптарды қалыптастырды. Бұл талаптар аудармашының кәсіби қызметін табысты түрде жүзеге асыру үшін жеке бас әлеуеті мен интеллектуалды ресурсын ашу қажеттілігімен тікелей байланысты. Аудармашылық білім беру міндеттерінің бірі – студенттердің ақпарат ағынында дұрыс бағыт тандай білу қабілеттерін жетілдірудің ұтымды жолдарын қарастыру, аудармашының тұлғалық мәдениетінің ерекше қабатын құрайтын тілдік және экстралингвистикалық білімді жинақтау, жүйелеу, жандандыру болып табылады.

Әдебиеттер:

1. Комиссаров В.Н. Современное переводоведение. Учебное пособие. – М.: ЭТС, 2002.
2. Комиссаров, В.Н. Теоретические основы методики обучения переводу – М.: Рема, 1997.
3. Нелюбин Л.Л., Князева Е.Г. Переводоведческая лингводидактика. - М.: Флинта, 2009
4. <https://www.arts.unsw.edu.au/css/images/site/logo.jpg>
5. <http://www.dcu.ie/registry/examinations/index.shtml>
6. <http://www.ncl.ac.uk/london/>

СОДЕРЖАНИЕ

I МЕТОДИКА ПРЕПОДАВАНИЯ ИНОСТРАННЫХ ЯЗЫКОВ В СРЕДНЕЙ И ВЫСШЕЙ ШКОЛЕ	
Мәмбетова М.Қ., Мәмбетова А.Қ. ТІЛДІК САНАДАҒЫ КЛИШЕЛІК ҚҰРЫЛЫМДАРДЫ ОҚЫТУ МӘСЕЛЕСІ	3
Мусырманова Ф.А., Сансызбаева С.К. СОПОСТАВИТЕЛЬНОЕ ИЗУЧЕНИЕ СОМАТИЧЕСКИХ ФРАЗЕОЛОГИЗМОВ С КОМПОНЕНТОМ <i>ЖУРЕК/СЕРДЦЕ</i> В СРЕДНЕЙ ШКОЛЕ	7
Жұмағазина Р.Қ. ЛИНГВОКРЕАТИВТІЛІК ЖӘНЕ БЛПМ АЯСЫНЫҢ МЕРЗІМДІ БАСЫЛЫМДАРДАҒЫ СӨЗ ЖӘНЕ МӘТІН МАҒЫНАСЫН ТҮСІНУДЕГІ ҚЫЗМЕТІ	10
Саткенова Ж.Б. ҚАЗАҚ ТІЛІН ОҚЫТУ ӘДІСТЕМЕСІ: САТЫЛЫ-КЕШЕНДІ ТАЛДАУ ТЕХНОЛОГИЯСЫНЫҢ ЕРЕКШЕЛІГІ	12
Турумбетова Л.А. USE OF MODERN TECHNOLOGIES IN THE PROCESS OF TEACHING SPEAKING	16
Сейтметова Ж.Р., Жиекбаева А.Б. «АУДАРМА ІСІ» МАМАНДЫҒЫ БОЙЫНША БЛПМ БЕРУ БАҒДАРЛАМАСЫН ҚҰРАСТЫРУ МӘСЕЛЕСІ	20
Бейсембаева А.М. УЧЕТ И СПОСОБЫ ПЕРЕВОДА ЯЗЫКОВЫХ РЕАЛИЙ	23
Хожанов Ш.Б. ANTONYMS AND SYNONYMS IN KARAKALPAK LANGUAGE	24
Халенова А.Р., Артыкова Е.О. SOME WAYS OF INTENSIVE TEACHING OF ENGLISH LANGUAGE	26
Туреханова Б. КҮНДЕЛІКТІ ТІЛДЕСУДЕ ҚОЛДАНЫЛАТЫН НЕМІСТІҢ КЛИШЕ СӨЗДЕРІ ЖАЙЫНДА	29
Таубаев Ж.Т. МӘДЕНИАРАЛЫҚ ҚАРЫМ-ҚАТЫНАС ПӘНІН ОҚЫТУДАҒЫ СТЕРЕОТИПТЕРДІҢ (ТАПТАУРЫНДАРДЫҢ) РӨЛІ	32
Tayeva R.M., Orazbekova I.G., Alimbayeva A.T. MODERNIZATION OF THE EDUCATIONAL PROGRAM AS A PREREQUISITE FOR ITS QUALITY RECOGNITION	34
Садыкова А.К., Аушахман А.Т., Камзина А.А. ПРИМЕНЕНИЕ КОРПУСНЫХ ТЕХНОЛОГИЙ В ОБУЧЕНИИ ИНОСТРАННОМУ ЯЗЫКУ	37
Искакова Г.Н., Базарбаева М.М. ШЕТЕЛ ТІЛІН ҮЙРЕТУДЕГІ ҚОЛДАНЫЛАТЫН БЕЙНЕМАТЕРИАЛДАР ТҮРІ	40
Онур Айдын ПРОБЛЕМЫ ИЗУЧЕНИЯ ГЛАГОЛОВ ДВИЖЕНИЯ РУССКОГО ЯЗЫКА В ТУРЕЦКОЙ АУДИТОРИИ	43
Омарова Б.А. МЕМЛЕКЕТТІК ТІЛДІ ОҚЫТУ ЖӘНЕ ТІЛДІК ҚҰЗЫРЕТ	46
Okushev G.T., Muldagalieva A.A., Zhanadilova Z.M. ON THE USE OF MODERN METHODS FOR ENHANCING SPEAKING SKILLS IN TEACHING ENGLISH	48
Мукашева Ж.У. ЛИНГВИСТИЧЕСКАЯ КРЕАТИВНОСТЬ В ПРОЦЕССЕ ОБУЧЕНИЯ ИНОСТРАННОМУ ЯЗЫКУ	51
Артыкова Е.О., Баймұратова Э.С. КОММУНИКАТИВНЫЙ ПОДХОД В ОБУЧЕНИИ ИНОСТРАННЫМ ЯЗЫКАМ	52
Борибаева Г.А., Медетбекова П.Т. ЛАТЫН ТІЛІН ОҚЫТУДА ҚАНАТТЫ СӨЗДЕРДІ ҚОЛДАНУ ЕРЕКШЕЛІКТЕРІ	55
Ермакова В.А. ПАРАДОКСЫ СТРУКТУРЫ СЛОВАРНОЙ СТАТЬИ ДВУЯЗЫЧНОГО ПАРЕМИОЛОГИЧЕСКОГО СЛОВАРЯ	57
Makhazhanova L.M., Aliyarova L.M. TEACHING READING SKILLS IN A FOREIGN LANGUAGE	60
Бектемирова С.Б., Ешимов М.П. ДИАЛОГ – МЕМЛЕКЕТТІК ТІЛДІ ҮЙРЕТУДІҢ БІР ФОРМАСЫ	63
Шыныбекова А.С., Ноғайбаева Ж.А. ҚАТЫСЫМ ОРНАТУДАҒЫ КОММУНИКАТИВТІК-ПРАГМАТИКАЛЫҚ НОРМАЛАР	66
Қазыбек Г.Қ. БАҚЫТ ҚАЙЫРБЕКОВТИҢ АУДАРМАШЫЛЫҚ ЕҢБЕГІ	70
Халенова А.Р., Алиярова Л.М. THE IMPACT OF GLOBALIZATION ON LANGUAGE	73